L-Orizzont

LORNA VASSALLO

Data tal-Pubblikazzjoni: 2 t'April 2004

Ironija

Nhar l-Erbgha li ghadda ccelebrajna l-25 Anniversarju ta' Jum il-Helsien. Però l-istorja u l-binja taghha matul iz-zmien zgur li, barra li jwasslu l-anniversarji u c-centinarji, iwasslu wkoll l-ironiji bl-abjad fuq l-iswed li jekk ma nehdux il-messaggi taghhom, ma nistghux nitghallmu minnhom. Dejjem fittixt il-paralellizmi fl-istorja ghax kif jghid kulhadd, *l-istorja tirrepeti ruhha*.

Vapuri u vapuri

Ic-celebrazzjonijiet ta' Jum il-Helsien ittellghu f'port li llum il-gurnata rega' dara jilqa' fi hdanu diversi vapuri tal-flotta Amerikana. Ironikament, ic-celebrazzjonijiet qeghdin ifakkru t-tluq ta' l-ahhar vapur tal-gwerra *HMS London* ta' l-imperu Ingliz. Kif johorgu dawn il-vapuri jindaqqu t-tnabar. Izda l-ebda tnabar m'huma qeghdin jindaqqu biex inizzlu fl-istorja l-ewwel vapuri li regghu dahlu fil-port li, issa, saru mhux biss l-ewwel, izda l-vapuri regolari tal-flotta Amerikana – l-imperu ta' zmienna!

Il-poplu Malti fiz-zminijiet kollha ta' l-istorja pprova jevita l-gwerer. Izda jekk inharsu lejn l-istorja, dejjem insibu li, ghalkemm Malta mhux dejjem kienet involuta fil-gwerer, dejjem kienet bazi militari. U matul iz-zminijiet il-Maltin dejjem ghajtu lill-imperi ta' dawk iz-zminijet biex jilqghuhom fi hdanhom halli permezz ta' servizzi marbutin mal-gwerer il-kbar jaqilghu l-ghajxien taghhom.

Dan gara fi zmien il-kavallieri meta l-Maltin, specjalment tal-Port il-Kbir, sabu l-ghajxien taghhom billi jibnu x-xwieni u dak kollu li kellu x'jaqsam mal-battalji tal-kavallieri. Kellhom ihallsu ghalih f'inqas minn 30 sena wara fl-Assedju l-Kbir kif ukoll f'diversi okkazjonijiet ohra inqas maghrufa, f'attakki mit-Torok fuq Malta u Ghawdex bhal fl-1551.

Fl-ahhar tal-hakma tal-kavallieri gew il-Francizi. Kulhadd jaf kif wara biss sentejn il-poplu spicca se jmut bil-guh u tela' biz-zpapen u s-skieken l-Imdina biex jerga' jikseb lura t-tmexxija ta' artu. Li kien ukoll interessanti kien li, filwaqt li l-poplu Malti dak iz-zmien, kwazi miet bil-guh, fi xtutna diga' kienu qeghdin jidhlu vapuri tal-flotta Ingliza li kienu lesti biex jiehdu artna. U hekk hu!

L-ewwel snin ta' l-Inglizi regghu gabu maghhom waqtiet ta' ferh ghall-Maltin! Ghax f'Malta regghu bdew jaqilghu l-ghajxien taghhom proprju minn fuq il-gwerer li l-imperu Ingliz kien qed iwettaq.

L-ewwel gwerra dinjija ftit li xejn laqtet hazin lil Malta. Anzi laqtitha tajjeb hafna. Ix-xoghol fil-Port il-Kbir zdied u zdied bil-kbir! It-Tarzna, l-Isptar ta' Bighi – kollox ta' livell tajjeb u mill-aqwa! U l-Maltin ihabirku halli jaqilghu l-hobza u jghajxu lil uliedhom. Xoghol kien hawn bix-xaba'.

1919

Izda x'gara fl-1919? Spiccat il-gwerra dinjija u x-xoghol naqas drastikament. It-Tarzna bdiet tkecci l-haddiema bla ma taghtihom post tax-xoghol iehor. Ghal min jispiccalu xoghlu ma kienx hemm gejjieni. L-iktar li ntlaqtu hazin kienu proprju l-haddiema tal-bini tal-vapuri. Però mhux huma biss. Flimkien maghhom intlaqat kulhadd. Izda l-ikbar tbatija waqghet fuq in-nies li kienu jibnu l-vapuri – nerga' nirrepeti. U hemm ahna! L-irvellijiet ta' l-1919 fis-*Sette Giugno*! Wara 'l fuq minn 100 sena ta' tmexxija Ingliza, u malli kien hemm ftit waqfien mill-gwerer Inglizi, il-Maltin batew.

1941

Izda l-istorja kienet ghadha ma spiccatx. Kien ghad baqa' grajjiet aghar x'isehhu. Il-poplu Malti li kien tant staghna minn fuq il-battalji ta' l-imperu Ingliz, kellu jpatti qares ghall-istaghnar li kien gawda. Fl-1941 bdiet ufficjalment it-tieni gwerra dinjija li eventwalment laqtet lill-gzejjer Maltin.

U hawnhekk il-Maltin kellhom ibatu bil-kbir u jidhlu fi gwerra li ghalkemm ma kinux l-awturi taghha, xorta wahda kienu komplici fiha. Gara x'gara l-Maltin zgur li kienu bla vuci u ma setghu qatt jiehdu sehem fid-decizjonijiet li kien qed jiehu l-Imperu Ingliz ghalihom. Il-wicc dahkan tal-Malti li jdahhal il-hobza ta' kuljum waqt li jisma' bil-gwerer ta' haddiehor band'ohra, dlonk inbidlet fi storja ta' mrar.

Kultant zmien

Mela jekk wiehed janalizza l-istorja, jekk ma jridx joqghod idur mal-lewza, jghid li l-poplu Malti dejjem ghamel ammont ta' zmien kuntent – dan daqqa kien ta' 30 sena, daqqa kien ta' sentejn u daqqa kien ta' 100 sena, sal-gwerra li jmiss. Jigifieri zmien ta' paci u prosperità ekonomika ghal Malta dejjem spiccaw fi gwerra qalila, gieli ghal iktar minn darba.

Sakemm il-poplu Malti qala' l-ghajxien tieghu direttament minn fuq il-gwerra, bata minnha. Kull perjodu ta' 'prosperità ekonomika' (ha niftiehmu, ma nahsbux li l-Maltin kienu xi sinjuri! Imma kienu ghaddejjin tajjeb!) spicca biex il-Maltin hallsu ghaliha wara.

Bejn generazzjoni u ohra

Hafna drabi li kien iwassal lill-Maltin biex jergghu jaqghu taht imperu iehor u jaqilbu folja gdida kienet id-differenza fil-mentalità bejn generazzjoni u ohra. Il-memorja tal-bniedem hija qasira. Il-generazzjoni li taccetta l-Imperu f'pajjizna ghall-ewwel darba kienet dejjem thalli t-tbatija ghal xi generazzjoni ta' warajha! Ha nghiduha kif inhi, min baghat ghall-Inglizi biex jigu Malta, kien ilu li miet mewta komda meta saret it-tieni gwerra dinjija!

Ghalhekk il-Gvern Nazzjonalista japprofitta ruhu minn dan il-fatt! Proprju kif ippronunzja ruhu: "Id-dejn inhalluh ghall-generazzjoni ta' warajna!". Proprju tistabilixxi l-principju ta' kif hawn min jahsibha – nghaffgu llum min ha jpatti ghal dnubietna jigi warajna – ahna stess m'ahna se npattu qatt ghal dnubietna!

Ha nghiduha kif inhi wkoll. Ghad baqa' hafna nies maghna llum stess li jiftakru t-tieni gwerra dinjija. U mur fiehem liz-zghazagh taghna x'inhi gwerra! Pjuttost jibdew jidhku u jghajru lil haddiehor li "minn ta' zmien il-gwerra" f'isem il-moda taz-zminijiet!

Heqq, wara kollox trid tkun biss il-"bluha" (bla ebda disprezz) li twassal biex iddur ir-rota taz-zminijiet u . . . barra minn hekk it-tama u n-nuqqas ta' twemmin li dak li gara lill-generazzjonijiet ta' qabilna ma jigrix lilna.

Dipendenza assoluta fuq il-gwerra

Malta dejjem staghniet minn dipendenza assoluta fuq il-gwerra ta' haddiehor, u dejjem pattiet ghalih wara. Kien hemm perjodu wiehed biss fl-istorja fiz-zminijet tabilhaqq moderni li Malta ma ddependietx assolutament fuq il-gwerer ta' haddiehor.

1979

Kien proprju l-1979 – il-Helsien li ta bidu ghal epoka meta Malta holqot ekonomija li mhi marbuta bl-ebda mod mal-gwerer ta' imperi ikbar minnha. Kien f'dan il-perjodu li kull tracca ta' qxur tal-gwerra telqu mill-Port il-Kbir wara eluf ta' snin ta' hakma mill-barrani. U kien wara dan iz-zmien li fil-Port bdejna naraw biss vapuri bit-turisti.

2004

2004 huwa gheluq il-25 sena mill-kisba tal-helsien. Hija wkoll is-sena meta pajjizna se jsir membru shih ta' l-Unjoni Ewropea. Dan x'inhu: il-bidu ta' epoka gdida jew it-tmiem ta' l-epoka tal-helsien assolut? Il-25 anniversarju huwa l-ahhar anniversarju tal-helsien? Wara dan l-anniversarju, Malta se terga' tibda dipendenza gdida fuq imperu politiku u militari iehor?

Izda jekk noqoghdu nahsbu ftit dwar dak li qed jigri llum huwa proprju xi haga simili ghal dak li dejjem gara.

Paralellizmi

- L-"imperu" l-gdid ma dahalx Malta bit-tixrid tad-dmija jew b'xi sfurzar zejjed;
- F'iktar minn okkazjoni wahda lanqas biss kellu l-intenzjoni li jidhol hawn jew dam jinbixna ghal zmien twil biex igeghilna nistidnuh ahna;
- Il-hakkiema l-qodma cedew l-armi kwazi amikevolment;
- Il-pajjiz kien ghaddej minn zminijiet finanzjarji koroh;
- Il-gvern tal-gurnata (il-qadim) ikun ghaddielu zmienu;
- In-nies kienu qeghdin igergru mill-gvern taghhom u kienu tilfu l-fiducja fih;
- L-"imperu" l-gdid ghandu x'jaqsam direttament mal-gwerra (CFSP);
- Fil-bidu l-ebda imperu ma jkun irid lil Malta, izda wara jispicca jaghmilha l-aqwa bazi militari tieghu bejn l-Afrika ta' fuq u cioè r-religjon Musulmana u l-Ewropa (ir-religjon Kristjana);
- Iz-zghazagh u l-generazzjonijiet il-godda l-aktar li jilqghu lill-imperu l-gdid b'ferh;
- Il-poplu Malti jghaddi zmien ta' prosperità ekonomika qabel ma jintlaqat minn gwerra ohra.

Bhal ma dejjem ghidt

Bhalma dejjem ghidt, nispera li f'hafna minn dak li ghidt hawn fuq m'ghandix ragun. Nipprova nibbaza dak li nghid fuq fatti, imma ma niddejjaqx naghmel certi prezunzjonijiet, anke jekk ir-rizultat taghhom tkun tbassira kerha tal-gejjieni. Izda, fl-1800 (mal-migja ta' l-Inglizi), l-ebda Malti ma bassar x'gara fl-1945, izda wara tant zmien dan gara.

Zewg festi

Fl-2004 niccelebraw zewg anniversarji. Il-25 Anniversarju tal-Helsien u l-bidu ta' epoka gdida bhala membri shah fl-Unjoni Ewropea. Ironija perfetta! Il-poplu Malti se jhallas ferm iktar fi flus biex jidhol fl-entità l-gdida politika milli biex jiccelebra l-25 sena Helsien, meta qatt ma rajna gwerer u ma ddependejniex minnhom.

Vapuri u religjon

Sadanittant vapuri Amerikani jidhlu fil-Port il-Kbir mill-gdid, haddiema tal-bini tal-vapuri qeghdin jitilfu xogholhom u t-Tarzna qed taccetta kuntratti ghal fuq vapuri tal-gwerra biex izzomm ix-xoghol ghaddej, u fid-dinja ghaddejja mewga kbira ta' attakki terroristici bhala parti minn gwerra li, ohrog il-ghageb, ghandha x'taqsam ghal darb'ohra mar-religjon! B'*al Qaeda* fuq naha u l-Amerka, u stati Ewropej fuq ohra. Malta: Quo Vadis?

Ghal kummenti u suggerimenti iktbuli fuq lornav@onvol.net